

Från spermie till champion

Varje uppfödares drömscenario! Vägen dit är teoretiskt enkel. Para en bra tik med en bra hane, få arbetsdugliga och friska avkommor. Sälj till en bra valpköpare, så finns det ialla fall goda möjligheter att lyckas. Tänk om det vore så enkelt.....fallgroparna är många.....men vi tar det hela från början.....

Skall försöka sprida lite klarhet om vad det kan vara som påverkar valpen i dess start i livet.

Som uppfödare blir man aldrig bättre än sin tiklinje. En allmänt vedertagen sanning som står sig sedan urminnes tider. Tiken har större betydelse än hanhunden, då framför allt genom sin miljöpåverkan under de första 8 veckorna. Man kan kortfattat säga att de genetiska anlagen skapar förutsättningar för hur anlagen skall utvecklas. De första två månaderna i livet är otroligt viktiga för den lilla valpen. Att använda undermåligt tikmaterial brukar i de flesta fall inte bära sig i längden. Innan man parar sin tik bör man ställa sig några frågor: kan hon tillföra rasen något positivt? Är hon en god representant för rasen? Hur ser det egentligen ut med hälsa, friskhet, de mentala egenskaperna och arbetsförmågan? Hur ser kullen ut som hon kommer ur?

En hund nedärver inte bara sig själv utan kullsyskon och föräldradjuren är något som kan påverka avelsresultatet.

"En uppfödare avlar inte för sin egen skull utan för framtidens uppfödare".....



Tillverkning av Rapport's J-kull
Foto: Bosetti

När man som uppfödare har bestämt sig för att para sin tik så gäller det att kunna analysera henne med hennes förtjänster och brister. Att ha en klar målsättning med vad man vill åstadkomma med den planerade kombinationen och försöka bilda sig en uppfattning om vad föräldradjuren kommer att nedärva. Inte alla gånger så lätt, ibland kan det vara lättare för någon utifrån att hjälpa till och analysera ens hund. Det är alltid lätt att bli hemmablind, och det drabbar alla erfaren som oerfaren....

När man är så långt gånge att man har hittat en lämplig hanhund, fått till en parning och tiken väl är dräktig så börjar den spännande utvecklingen av det som komma skall.



Rapport's I-kull några dagar innan födsel. Juni 2006.

Man tror idag att redan perioden under fosterstadiet kan komma att påverka vissa faktorer hos den vuxna hunden. Hög stress hos tiken under dräktigheten kan påverka fostret negativt. Man tror att om tiken utsätts för hög stress under dräktigheten skulle valparna kunna få svårare att koncentrera sig, bli emotionellt känsligare och ha svårare att knyta sociala band.

En god tumregel är därför att låta tiken leva som vanligt, låta henne utföra de uppgifter hon är van att göra då även understimulering kan skapa stress. Naturligtvis i relation till hennes växande mage. Man har även kunnat se att det som tiken äter under dräktigheten har avkommorna ökad prevalens för under sin livstid.

När de små livet väl och vackert kommit till världen så sker utvecklingen i en rasande hastighet.

Valpens start i livet indelas i tre faser:

- den nyfödda fasen, 0-13 dagar
- övergångsfasen, 13-20 dagar
- socialiseringsfasen, 3-12 veckor

Den första perioden i livet är valparna både blinda och döva, de kravlar runt i valplådan och har två stora intressen i livet: äta och sova. Valpen har inledningsvis bättre förmåga att styra frambenen än bakbenen, ett måste då den använder sina framtassar för att "mjölktrampa", trampet har som uppgift att stimulera mjölkproduktionen. Med frambenen kan de små även dra sig aktivt framåt för att söka föda och värme hos tiken.

Luktsinnet fungerar inte särskilt väl hos den nyfödda valpen, delar av smaksinnet fungerar däremot alldeles utmärkt. Valparna kan också känna av värme och kyla. Den kan däremot inte reglera kroppstemperaturen på annat sätt än att kravla runt och försöka hitta svalare/varmare plats.

Valparna kan känna av beröring framförallt i huvudregionen och på framtassarna, detta underlättar naturligtvis i letandet efter mat hos tiken.



En hungrig Rapport's Hast juni 2006

Bland det första som händer i övergångsfasen är att ögonen öppnas och det inleder en dramatisk förändring i valpens liv. Förmågan att ta sig fram och kunna reagera på intryck från omvärlden ökar. Kravlandet utvecklas också till att rörelserna finslipas. En tydlig detalj på den kraftigt förbättrade kroppskontrollen är att valpen börjar vifta på svansen. Valparna reagerar också allt mer på kullsyskonen, de morrar och börjar att bråka med varandra. Studier utförda av Scott och Fuller visar att valpar i den här åldern kan associera en tidigare neutral retning med ett obehag. I den här åldern kan valparna också börja visa de första tecknen på rädsla.

Socialiseringsperioden



Rapports Debra leker med sina valpar i H-kullen

Under den här viktiga perioden i livet lär sig valpen att känna igen sina artfränder och andra sociala varelser. Det är den bästa perioden i livet att få hunden att acceptera alla olika typer av människor och alla tänkbara djur som livskamrater och att lära sig att samverka med dem. De sociala erfarenheter en valp gör under den här perioden har den nytta av under återstoden av livet. Förmågan till associativ inlärning, dvs kunna koppla ihop en retning med en viss reaktion är en förutsättning för att hundspråket skall kunna utvecklas.



Rapport's Jägermeister försöker imponera på Chihuahuan Signe

Under 5:e veckan börjar valpens rädslor att visa sig på allvar. Både mot folk men även mot främmande ljud och händelser. Rädsla hos små valpar är ändamålsenlig, den syftar till att motverka nyfikenheten som blir allt större. En valp i det vilda börjar i allt större grad att söka sig längre ut i från lyan, det är då ett absolut villkor för överlevnad att kunna bli rädd och snabbt söka sig tillbaks till säker mark. Två motivationssystem är alltså inblandade: nyfikenheten att närma sig det okända för att utveckla en relation samt rädslan och viljan att fly.

Valparna leker mycket med varandra och med modern under den här perioden. Under leken lär de sig det sociala språket och även hur hårt man kan bita i en artfrände. En hunds bitspärrar är något som man tror utvecklas framför allt i leken med kullsyskonen.



Rapport's Itchi menar allvar....

Under socialiseringsperioden är det av största vikt att uppfödaren sysselsätter sig dagligen med valparna en och en. Att lära sig att samverka med människan är en av de viktigaste lärdomarna. Att det tar mycket tid att föda upp en kull med valpar, det vet alla som provat på. Mycket tid får läggas på att umgås med valparna, hantera dem och gå på små korta utflykter för att upptäcka omvärlden.

Att träffa andra hundar av olika raser och åldrar är något som är lärorikt för den lilla valpen. Att kunna förstå och läsa olika rasers språk är en viktig erfarenhet. Naturligtvis får man som uppfödare ha god kontroll på vilka hundar man presenterar sina valpar för. Alla vuxna hundar kan inte umgås på ett bra sätt med valpar, men har man tillgång till någon som kan så är det en ovärderlig hjälp för uppfödaren.

Det är också viktigt att erbjuda valparna en variationsrik miljö. Personligen så bygger vi "aktivitetshägn" till våra valpar, där de får vistas dagligen. Hägnet kan bestå av en hundgård, ett rum i huset eller i vissa fall större inhägnat område. Allt beroende på vilken årstid man har valpkullen. Där kan vi lägga in trästockar, rör som valparna kan gå igenom, lådor och annat som de kan klättra och klänga på. Det är viktigt för motoriken, balansen och för nyfikenheten att ställas inför nya utmaningar. Valparna stärks också i sin självkänsla när de klarat av något som inledningsvis verkat omöjligt....



Rapport's Indra i "safarihägnen" sommaren 2006

Som uppfödare får man försöka att ge de små en så god start i livet som det bara är möjligt. Att ge dem en stabil och trygg grund med de bästa genetiska förutsättningar att påbörja sitt liv med. Så att den nya valpägaren kan fortsätta att utveckla valpens inneboende beteenderepertoar. Det borgar för ett livslångt lyckligt liv för den lilla hundvalpen ihop med sin nya människa.

Det finns många bitar i avelsarbetet som man kan påverka och förutse som uppfödare. Det bär sig alltid att noggrant gå igenom avelsdjurens samtliga kullsyskon/helsyskon och även halvsyskon avseende hälsa och mentalitet. Ringa till andra uppfödare som gjort liknande kombinationer. Men man får inte heller glömma bort att varje individ såväl hund som människa bär på ca 5-6 defekta gener. Man kan långt ifrån alltid förutse hur dessa defektgener kommer att påverka avkomman, om de överhuvudtaget kommer att märkas av. Den okontrollerbara slumpen finns alltid med i allt avelsarbete. Vi måste som uppfödare ödmjukt böja på nacken och inse att allt kan vi inte påverka och förutse, en gyllene regel är dock att man inte skall drabbas av något som man hade kunnat förutse....

Om man som uppfödare inte prioriterar bort någon av brukshundsavelns viktigaste hörnstenar **hälsa, mentalitet och funktion**, finns det nog mycket goda möjligheter att få känna sig extra stolt när ens uppfödda hundar visar sina framtassar i det arbete som de är framavlade för!



Rapport's Benson, SM vinnare IPO 2002. SM 2:a 2003. IPO WM 2002

© Monica Henriksson, Kennel Rapport's

Foto: Författaren om inte annat uppges